

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm X. Ecclesia S. Mariæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

pertinere; Attamen in dubio potius actus ita interpretandus esse videtur, vt ei adiuncta clausula subsistat, argum. l. i. §. si conuenit, ff. de positi, & c. Abbate 25. de verb. signif. Adeo que res non precario data, sed commodata esse censeatur, iuxta regulam communiter receptam, quod conditio seu clausula apposta contra naturam contractus nominati, faciat eum transire in aliam contractus speciem. Esse autem eam conuentionem, seu clausulam, vt reuocare non liceat reuera repugnantem naturæ precarij, docet Gl. & DD. in cit. l. cum precario. Et confirmari potest ex l. si quis in principio, 22. ff. de legatis 3. vbi habetur, si quis dixerit, se mortis causa donare, ita vt donatio reuocari nunquam possit, censendam esse inter viuos factam donationem, Rationem supra dedi, quia non tam ad verba, quam ad mentem seu voluntatem disponentis attendi debet: Ea autem esse censetur, potius vt actus suus cum omnibus adiunctis, si fieri possit, subsistat, quam vt aliquid eorum pereat.

15 Venio nunc ad alterum membrum supra positi discriminis, videl. si protestatio actui voluntariè exercito contraria sit secundum extrinsecam, & accidentariam legis constitutionem. Quo in casu protestatio seu clausula pro inutili & non adiecta habetur, actus autem ipse subsistit. Exemplum habemus in textu huius c. Capitulares enim quosdam in Canonicos receperunt, cum protestatione, vt præbendas non perciperent, donec, &c. Quæ protestatio institutioni canonicorum contraria est extrinsecè, propter leges ecclesiasticas, quibus præcipitur, vt institutis præbenda assignetur, si reditus adsint. Quamobrem protestatione ea reiecta, receptio atque institutio Canonicorum consistit.

Aliud exemplum legi potest in c. 2. causa 10. q. 2. Si quis ecclesiam fundarit, adiecta clausula, vt administratio dotis ad Episcopum non pertineat, talis clausula pro non adiecta habetur, & fundatio subsistit. Quia secundum iura, inquit Glossa ibi ver. non pertinere, res omnes ecclesiarum ad ordinationem Episcopi pertinent, c. nouerint 6. ead. q. Alia verò pacta, quæ canonibus non repu-

gnant, fundator arbitratu suo adicere potest. c. verum, de condit. appof.

Tertium exemplum in supra cit. l. si quis à principio; Si aliquis testamentum condiderit, apposta protestatione, quod id reuocare nolit, ea nihil obstante, subsistit testamentum, sed reuocabile. Quia propter legum constitutionem, hæc quasi necessaria proprietatis vltimæ voluntatis est, vt contraria voluntate reuocari possit. Ad id tamen clausula ea protestationis proderit, vt, si testator aliud postea testamentum condiderit, nulla facta derogatione dictæ clausulæ, posterius testamentum pro irrito habendum sit; eò quod censeatur in memor fuisse prioris voluntatis ac protestationis, quæ si in mentem ei venisset, testamentum prius non reuocasset.

Idemque eadem ratione, si Princeps vel Communitas statutum edat, cum protestatione, vt reuocari non debeat: Nam protestatio hæc potius extrinsecè contraria esse videtur statuto, quam vt eius intrinsecam naturam euertat, quippe cum ad statuti essentiam non pertineat reuocandi facultas, sed sit conditio seu proprietas posituius legibus adiecta. Quare non obstante dicta protestatione seu clausula, statutum valebit, atque clausula id solum operabitur, vt, si postea contraria ab eodem legislatore aut successore constitutio fiat, nulla expressè facta derogatione prioris, posterior irrita censi debeat, secundum doctrinam Bartoli in l. omnes populi n. 31. ff. de iust. & iure, Abb. in c. præced. n. 3. argum. supra cit. l. si quis in principio, vbi ex Bartolo generalis doctrina refertur: Si prior voluntas est derogatoria posterioris, prior valet, nisi expressè fiat reuocatio voluntatis prioris. Quod & in priuilegiis locum habet, vti docui lib. 1. mor. Theol. c. 23. n. 26. & videri possunt, quæ dicam in c. 1. hoc tit. in 6.

CAPITVLVM X.

Ecclesia S. Mariæ.

PARAPHRASIS.

Ecclesia S. Mariæ in via lata coram seculari iu-

ri Iudice litem motuit Ioanni de Alteia, quòd possessiones quasdam ad eandem Ecclesiam pertinentes detineret. Ioannes coram Iudice proposuit, se conueniendum non esse; cum possessiones illas per venditionem transfulerit in Ecclesiam S. Syluestri. Hoc intellecto, Senator urbis, qui antea approbante populo Romano statutum fecerat, vt si quis rem religiosam pendente lite in alium transferret, possessio daretur petitori, vt alter, in quem translatio facta, cogereur fieri petitor. Vi huius statuti spoliavit Ecclesiam S. Syluestri dictis possessionibus. Monasterium supplicauit Innocentio III. qui respondit, quod à Senatore factum fuerat in præiudicium Monasterij non conuenit, nec confessi, nec coniecti, irritum esse oportere, & possessiones eidem restituendas. Rationem huius responsionis præmisit Papa, quòd laicis (quamuis piis seu religiosis) super Ecclesijs & personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas. Quippe ad quos obsequendi Ecclesiasticis Prælati spectat necessitas, non auctoritas imperandi. Addit verò: tamen si decretum laicorum vna parte fauorem aut commodum aliquod Ecclesiæ continere videatur, tamen firmitatem non habere, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. In cuius rei confirmationem adducitur lex Basilij, illustris Patritij & Prætorio Præfetti, de nō alienandis prædijs, ornamentis & vasis Ecclesiarum. Quæ constitutio licet Ecclesiæ fauorem continere videatur, tamen in Romanâ Synodo sub Symmacho Papa irrita declarata est, eâ potissimum ratione, quia per Apostolicæ Sedis auctoritatem approbata non fuerit, vt videre licet c. 1. dist. 96.

SUMMARIUM.

1. Magistratus secularis circa Ecclesias, & personas Ecclesiasticas nihil cum auctoritate statuere potest.
2. Vnde leges civiles præcipiendo aut vtrando specificò disponentes de talibus

- Ecclesijs aut ecclesiasticis rebus vel personis, nullam per seipsas vim habent, et si earum commodum & fauorem concernant.
3. Habent tamen illæ vim suam, si merè privilegiata sint, aut à summo Pontifice approbata.
  4. Leges seculares onera, & grauamina per se ac directè imponentes ad Ecclesias, personas, vel res ecclesiasticas se non extendunt.
  5. Et si specifica ecclesiarum &c. in iis legibus mentio & comprehensio fiat, quoad eam partem pro irritò haberi debet.
  6. Iurisdictio territorialis tantum erga personas & res subditas extenditur.
  7. Doctrina modo tradita exemplis declaratur.
  8. Quo sensu dicant DD. communiter: ea statuta contra libertatem ecclesiasticam censeri, quibus Clerici timidiore redduntur.
  9. Ecclesiastici, & eorum bona ecclesiastici magistratus dispositioni subiecta sunt, saluo tamen iure secularis magistratus, si bona immobilia reali aliquo onere affecta sint.
  10. Princeps secularis privilegio, quo grauantur Clerici, moderatè uti debet.
  11. Clerici legibus secularibus ex obiecto non onerosis secundum vim directiuam obligantur.
  12. Leges indifferentes, tum ad commodum tum ad onus afferendum personis singulis, non sunt censenda ex obiecto onerosa.
  13. Leges communes potissimum approbata sunt à SS. Canonibus, non ita statuta municipalia communibus legibus aduersantia.
  14. Maior fauor & exemptio à legibus civilibus cõpetit ipsis ecclesijs & causis pijs, quam Clericis in particulari.
  15. Probabilius est, non valere testamentum in terris Imperij, sine solemnitatibus à Iure Casareo requisitis.
  16. Statuta & pacta familia idem ius for-

tiuntur, quod leges & statuta publica
fortiri supra dictum est.

17. Sententia Iudicis lata, parte non
citata, vel non datâ copiâ defensionis,
aut sine cognitione causâ, irrita est.

NOTANDVM I. Magistratus secularis
circa ecclesias & personas ecclesiasticas
nihil cum auctoritate statuere potest. Ita hic,
& eisdem ferme verbis refertur ex Concil.
Lateranensi sub Innoc. III. in cap. vlt. de re-
bus ecclesiæ non alienandis; *Cum laicis,*
quamuis religiosi (seu pii) disponendi de
rebus ecclesiæ nulla sit attributa potestas, quos
obsequendi manet necessitas, non auctoritas
imperandi. Ratio itaque est; Quia nulla
iurisdictio extendere se potest extra limites
suos l. vlt. ff. de iurisdictione omnium iudi-
cum: Atqui Ecclesiæ, res, & personæ ec-
clesiasticæ sunt extra limites iurisdictionis
ac potestatis secularis; quod apud Christia-
nos omni iure notissimum est, vt proinde
etiam Trident. Concilium dixerit Sess. 25.
cap. 20. de reform. *Ecclesiæ & personarum*
ecclesiasticarum immunitatem Dei ordina-
tione, & canonicis sanctionibus constitutam
esse. Confirmatur ex supra dictis. Statutum
sumit vires à potestate statuentium c. à no-
bis, l. de sentent. Excom. Cùm autem nul-
lus Magistratus secularis, neque etiam Im-
perator habeat potestatem super ecclesiis &
personis ecclesiasticis; sequitur, nullum lai-
cum quidquam statuere posse super rebus
ecclesiasticis. Vide quæ dixi lib. 4. Theol.
moral. tract. 9. & plura dicenda erunt lib. 3.
decret. tit. de immunit. eccles.

Vniuersim autem hic disputari solet;
Quænam leges secularis Principis aut Ma-
gistratus erga ecclesias, res, & personas ec-
clesiasticas vim aliquam habere possint, aut
non possint. Quæ de re dicendum est pri-
mò; Si lex secularis magistratus, præcipi-
endo aut vetando, specificè disponat de ec-
clesiis, aut ecclesiasticis rebus vel personis,
nullam per se ipsam vim habet. Hæc est præ-
cipua intentio huius c. & habetur etiam in
cap. 1. d. 96. c. quæ in ecclesiarum, supra hoc
titulo. Ratio est manifesta; quia lex vim

obligandi non habet sine iurisdictione: siue
vt aliter dicam, præcipere & vetare per le-
gem, iurisdictionis actus est: Cùm itaque
secularibus nulla erga ecclesias, res, item
& personas ecclesiasticas sit attributa pote-
stas iurisdictionis; sequitur, huiusmodi co-
rum leges irritas esse.

Ampliatur autem assertio, vt locum
etiam habeat, tametsi lex secularis ecclesia-
rum, vel ecclesiasticarum personarum fa-
uorem & commodum respicere videatur,
vti hic expressè dicitur, & auctoritate Sy-
nodi Romanæ sub Symmacho Papa confir-
matur. Causa est; Cùm enim magistra-
tus secularis per eiusmodi legem, (qua, ex-
empli causa, alienatio rerum ecclesiasticarum
prohibetur, nisi forma per legem præscri-
pta obseruata fuerit) iurisdictionem sibi v-
surpet erga ecclesiasticas res, aut personas;
duo inde sequuntur incommoda; Videli-
cet quòd & vim constringendi lex non ha-
beat, quippe extra limites potestatis ten-
dens; & Ecclesiæ magis noxia sit, quàm vt
commodum aliquod afferat: Propterea quòd
eà res in exemplum trahi possit, vt vel idem
magistratus, vel alij seculares arbitratu suo
de rebus ecclesiasticis statuunt.

Aduertèdum autem primò, quod dictum
est in assertione; *Præcipiendo ac vetando,*
At verò si leges secularium merum fauorè,
siue priuilegium ecclesiis, aut clericis tri-
buant, eæ subsistere possunt: Nam qui pri-
uilegium dat, nõ arrogat sibi iurisdictionem
aut imperium in priuilegiatum; partim
quia priuilegia etiam non subditis, ipsisque
extraneis dari possunt; partim quia ad pri-
uilegij dati acceptationè & vsum nemo cogi-
tur. Legi potest de hac re Abb. in c. quod
clericis n. 41. de foro comp. & hic n. 25. 26.
& in repet. huius c. n. 37.

Secundò, quod in assert. dixi, *per se ipsam,*
At verò leges à seculari magistratu de per-
sonis aut rebus ecclesiasticis latas Roman.
Pontifex approbare, iisque auctoritatem tri-
buere potest. Tunc verò non obligabunt ex
vi secularis potestatis, sed ecclesiasticæ, à qua
approbationem, confirmationemque acce-
perunt. Et ita significatur in hoc c. ver. *nisi*
ab Ec-

ab Ecclesia fuerit approbatum, vbi id Gl. annotauit, Abb. n. 10. Azor tom. 1. moral. instit. lib. 5. cap. 12. q. 3. & exemplum eius rei habes in c. licet. de sepult. in 6. Et tunc quidem leges ita confirmatae per Papam redduntur validae, non ex actu statuentium, sed ex auctoritate confirmantis, qui inutile reddit vtile, & ex infirmo facit firmum. argum. c. fin. & ibi Glos. vers. consensus. 16. q. 1.

Corollarium. Authenticæ constitutiones Iustiniani Imperat. quas limites potestatis suæ egrediens, de Ecclesijs, Episcopis, Clericis, Monachis præcipiendo & vetando constituit, per se ipsas nullam obligandi vim habent; tamen si eæ in Gratiani decretum insertæ reperiantur: Cùm is nullâ prorsus potestate præditus fuerit leges secularium Principum approbandi, aut canonizandi, sicuti docent Canonistæ, nominatim Anton. de Butrio & Felinus in c. 2. de rescript. in fine. Veruntamen si ipsemet Pontifex in decreto suo aut decretali responso Imperatoris de rebus ecclesiasticis constitutionem aliquam alleget, censetur eam approbare & confirmare. Accedit, quòd aliquæ eius generis Imperiales constitutiones, quæ ex obiecto vtilis videbantur, ipsa generali ecclesiarum acceptatione & vsu approbatæ censeri debeant; vt proinde iam non tam Imperiales, quàm ecclesiasticæ esse videantur. Legi hîc potest Ioan. Andr. & Imola, qui bene ait n. 3. eiusmodi secularis magistratûs statutum, de rebus Ecclesiasticis editum, ab inferioribus, seu particularibus ecclesiarum Prælati acceptari aut approbari non posse. Quod etiam tradit Abb. in repet. huius c. num. 5.

4. DICENDVM SECVNDO. Leges seculares, quæ generatim latæ sunt, si per se & ex proprio obiecto, onus seu grauamen imponant, aut iuri acquisito derogent, ad ecclesias, personas, & res ecclesiasticas se non extendunt: Ita DD. communiter, Bartol. in l. cunctos populos q. 5. n. 28. C. de sancta Trinit. Imola in c. 1. ibid. Abb. n. 1. de consuet. Idem Abb. super hoc c. n. 25. in repet. c. n. 14. 17. 37. & in c. constitutus n. 3. de integ. restit. Imola hîc n. 9. Felin. q. 2. n.

69. Syl. in summa ver. lex q. 15. Andr. Gaill lib. 2. obseru. 32. Suar. in lib. de eccles. immunit. cap. 22. Ratio dari debet: Quia huiusmodi leges, onera & grauamina per se ac directè imponentes, præ se ferunt iurisdictionem erga eos, quibus feruntur: At, vt supra dictum, clerici siue personæ ecclesiasticæ subditæ non sunt seculari magistratui; sed diuino pariter ac humano iure exemptæ, ac liberæ, c. quamquam de censib. in 6. vbi idem dicitur de ecclesijs, & rebus ipsarum. Sicut enim res sacræ à profanis, spiritualia à temporalibus discreta sunt, ita & potestas ecclesiastica, & potestas secularis diuersæ ac discretæ, c. duo sunt 10. d. 96. Et ita quidē, vt sicuti corpus animæ, temporalia æternis, profana spiritualibus, ita & potestas politica potestati ecclesiasticæ tanquam præstantiori cedere & subordinata esse debeat, cit. c. 1. & c. duo sunt, d. 96. c. solita 6. de maior. & obed. extrauag. Vnam sanctâ eod. tit. Sed nec possunt ecclesiasticæ personæ se, aut ecclesias vel bona earum potestati seculari subijcere, c. 2. de iudic. c. si diligenti 12. de foro compet. Vide Abb. hîc num. 6.

Hinc colligi potest; Si eiusmodi leges 5 per se ac directè grauantes, aut onera imponentes, in Republic. generatim latæ sint, ijs ecclesias, & personas ecclesiasticas non censeri comprehensas. Sin verò specifica mentio & comprehensio clericorum, aut ecclesiarum, vel ecclesiasticarum rerum in statuto fiat, quoad eam partem pro irrito haberi debet. Id verò minùs ferendum, si ratio statuendi de rebus aut personis ecclesiasticis in statuto afferatur, iurisdictionis territorialis magistratui ciuili competens; cùm iuribus tam ciuilibus, quàm canonicis, & apud omnes Doctores notissimum sit, iurisdictionem territorialem non nisi erga personas & res subditas extendi; cuiusmodi non sunt res & personæ ecclesiasticæ. Si quid iuris de rebus ecclesiarum disponendi seculares sibi vindicare volunt, super priuilegio & concessione Prælatorum ecclesiasticorum, præsertim Summi

Ponti-

Pontificis intentionem fundare debent; aut saltem super consuetudine immemoriali, quæ tamen præsumptionem factæ concessionis seu priuilegij secum ferat; dummodo capacitas sit in possidente, & eiusmodi priuilegium concedi non sit insolitum. Quæ de re dicitur in c. quando 4. de consuet. in c. generali 13. de elect. in 6. & in tit. lib. 3. decret. de immunit. eccles.

Adhuc verò grauius delinquit magistratus secularis, si & pœnam ac gratiæ suæ amissionem, clericis statuti sui transgressoribus, vnà cum laicis, tanquam inobedientibus, aut pertinacibus, adijciat, vel minetur. Quia statuta huiusmodi ecclesiasticæ libertati nimis apertè repugnant, atque à pietate & consuetudine Catholicorum Principum aliena sunt.

Dicet aliquis; Eiusmodi leges onera imponentes clericis æquè ac laicis, non nisi potestate iurisdictionis erga ecclesias, aut personas, vel res ecclesiasticas; sed tacito quodam pacto, & iuris naturalis æquitate. Cùm enim personæ ecclesiasticæ vnà cum laicis, partes & membra ciuilibus Reipub. esse velint, & communibus commodis, ac iuribus gaudere, decens est, atque intelligi oportet, quòd etiam oneribus, grauaminibus, & exactionibus communibus subiecti esse debeant, iuxta iuris reg. 55. in 6. *Qui sentit onus, sentire debet commodum, & contra.* Accedit, quòd magistratus secularis curam obligationemque gerat non minus ad defendendas ecclesias, res & personas ecclesiasticas, quàm erga laicos subditos & bona eorum; Ergo neque ecclesiastici conqueri possunt, si quippiam ab eis exigatur, aut auferatur.

Respondeo; Pactum istud, aut cõsensum tacitum nullum esse; cùm summus Pontifex alique ecclesiastici Prælati perpetuò reclamant, & contradicant; ipsæ autem personæ clericorum priuatè consentire, aut se obligare non possint, vt supra dictum. Sed neque ratio æquitatis, aut iuris regula hîc locum habet; quandoquidem ecclesiasticis personis iura ea & commoda communia ciuitatis, aut Reipub. conceduntur ex debi-

to, propter spiritualia officia, quæ diebus & noctibus, sacrificijs ac precibus apud Deum instantes, & Sacramenta ministrantes, præstant; & accommodari huc potest dictû Apostoli epist. 1. ad Corinth. cap. 9. v. 11. *Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est, si carnalia vestra metamus.* Non debent itaque ecclesiasticæ personæ, contra eorum iura & accepta exemptionis priuilegia, aliis oneribus grauari. Defensionem quoque ex eo, quem dixi, titulo, secularis magistratus ecclesijs, personis ac rebus ecclesiarum ex officio debet; non itaque iuste agit, si ob id, ad quod ratione officij & ex iustitia obligatus est, onera & exactiones imponat. Satius videri debet cuique Catholico Principi, si ob continuas preces & sacrificia, quæ pro ipso in ecclesijs offeruntur, à Deo patrocinium & defensionem accipiat; & non tanti æstimare, quòd ipse ecclesias & ecclesiasticos defendat, vt mercedem inde atque bonorum ecclesiasticorum diminutionem postulet; interim verò diuino patrocinio destituatur; Ita enim plerumque animaduersum est, & ex ecclesiastica traditione notum, eos à Deo derelictos, infeliciter gubernasse, aut vitam infeliciter finijse, qui ecclesiasticam immunitatem multùm expugnarunt, aut violarunt.

Nunc ad declarandum assertionis sensum exempla quædam afferemus. Primum & notissimum est, si exactiones, collectæ, angariæ, seu vehiculares, aut similes præstationes personis ecclesiasticis indicantur, contra earum priuilegia & immunitates vtroque iure stabilitas, videl. in Authent. Cassa C. de sacrosanctis Ecclesijs, & in l. 1. Auth. Item nulla Cod. de Episc. & clericis. c. non minus 4. c. aduersus 7. de immunit. ecclesiar. c. 3. eod. in 6. c. quamquam, 4. de censib. in 6.

Alterum. Si leges seculares pœnam aut inhabilitatem quamcunq; decernant, comprehendendo etiam personas ecclesiasticas, ob delictum proprium, aut parentum. Videl. si statuto municipali cautum sit, vt filij illegitimo concubitu nati intestabiles existant, eorumque bona post mortem ad secularem fiscum deuoluantur. Hæc lex clericos & Religiosos obligare non potest, cùm pœnalis

nalis & coactiua sit. Quòd sanè extra con-
trouersiam est, si loquamur de bonis ex qua-
cunque causa acquisitis post susceptum cle-
ricatum: quippe quæ nec per se, neque rati-
one personæ possidentis, seculari magistra-
tui subiectæ sunt. Sed idem quoque sentien-
dum de bonis ante clericatum acquisitis: Si-
quidem in casu isto bona illegitimè nati dici
non possunt per se, seu reali aliquo vinculo
obligata fisco, sed duntaxat per accidens, & in
ordine ac dependentia ad personam, si ea in
subiectione vsque ad mortem perseueret. Sin
autem persona à seculari magistratu per cle-
ricatum eximatur, eximitur etiam res: Præ-
fertim in hoc casu, cum statutum illud prop-
rium effectum suum nõ assequatur, aut ex-
ercere possit ante mortem illegitimè nati.
Qua de re videri potest, quæ hîc scripsit Fe-
lin. n. 79. & n. 101.

Tertium. Statutum magistratus secularis,
quo decernitur, vt si quis incolarum bona
sua ex ciuitate aliò transferat, partem aliquã
v. g. decimam fisco, aut Communitati solue-
re cogatur, ecclesiarum aut ecclesiasticarum
personarum bona comprehendere non po-
test; ob defectum potestatis statuendi de his
bonis, atque in præiudicium ecclesiarum, &
ecclesiasticarum personarum, sicuti copio-
sius tradit Abb. hîc in repet. c. n. 38. 39. Si-
mile statutum est, si quis ciuium filiam, aut
filium Religionem ingressurum dotauerit,
vt partem detrahare Magistratui liceat: Aut,
si quis ad piam causam legauerit, aut donaue-
rit, vt partem aliquam publicæ fabricæ ap-
plicare necesse sit. Cuiusmodi statuta nulla
etiam consuetudine stabiliri posse, post Ho-
stiens. testatur hîc Felin. num. 94. ex cap. 1. de
consuet.

Quartum. Statutum, vt si quis incola-
rum vitâ excedat, aliqua pars bonorum eius
loci Domino applicetur, tamen si ponamus
respectu secularium subditorum iustum esse
posse, tamen respectu clericorum iniustum
est, & ipso iure irritum, atque ecclesiasticæ
libertati penitus repugnans, vti per se, & ex
dictis patet.

Quintum. Si municipali v. g. statuto de-
cretum reperiatur, vt qui Religionem in-

grediuntur, ab hæreditate excludantur, vel
vt parte aliqua hæreditatis, aut vitalitio con-
tenti esse debeant. Ita Abb. in repetit. huius
c. n. 35. Felin. nu. 78. Gaill. cit. obs. 32. nu. 4.
Tale enim statutum retrahit à Religionis in-
gressu, siue facit homines timidiore, &
impeditos magis, ne ingrediantur, ait Felin.
ibid.

Sextum. Si statutum municipale sit, vt
res immobiles æquè ac mobiles triennij spa-
tio vsucapiantur, irritum est in ordine ad
personas ecclesiasticas. Idque in Camera Im-
periali decisum esse, testatur Gaill. cit. obser-
uat. 32. ob regulam, quòd *statuta laicorum
non ligent clericos, cum sint contra liberta-
tem ecclesiasticam*, iuxta Auth. Cassa, vbi
Bartol. & alij C. de SC. ecclesiis.

Septimum. Si statutum simpliciter ac ge-
neratim disponat, vt res immobiles non lice-
at alienare in extraneos aut non subditos, nõ
extendit se ad clericos seu ecclesiasticos, vti
ex communi docet idem Gaill. ead. obs. 32.
n. 3. Idque, sicuti & alia supra posita exem-
pla multò magis locum habent, si eiusmodi
statutum onerosum specificè disponat con-
tra ecclesiasticos, vt ipsis vendere v. g. non li-
ceat, prout constat ex 1. assert. & habetur ex-
pressè in c. vlt. de immunit. eccles. in 6. tana-
etli Gaill. n. 6. oppositum defendere conatus
sit, post Baldum super hoc c. n. 6.

Porrò ex dictis declarationibus colligi
potest, quo sensu dicant DD. communiter
cum Bartolo in cit. Auth. Cassa, & in l. 1. §.
Quæ onerandæ, ff. quarum rerum actio non
datur, & videre licet apud Suarez de immu-
nit. eccles. cap. 22. n. 11. Ea statuta contra li-
bertatem ecclesiasticam censerentur, quibus cleri-
ci timidiore redduntur. Quemadmodum e-
nim, quæ à seculari potestate commoda, fa-
uores ac priuilegia clericis conceduntur, cle-
ricalem statum cohonestant, ipsos Clericos
seu ecclesiasticas personas animant, & ad of-
ficia sua erga populum fidelem alacrius ob-
eunda excitant, aliòsque plures ad statum
clericalem amplectendum prouocant, Ita vi-
ce versa, onera & grauamina, quæ laicorum
statutis ac præceptis, personis ecclesiasticis
seu directè, seu indirectè atq; in effectum, infe-

rantur, Clericorum, seu ecclesiasticorum, statum dehonestant, & ignobilem ac despectum reddunt; Clericorum animos contristant, ac deiiciunt, aliosque à statu clericali seu ecclesiastico absterrent. Quemadmodum enim libertas & immunitas homines ornat & extollit, ita contraria seruitus ac subiectio eosdem deprimit; ut colligitur ex cap. 1. in princ. de immunit. eccles. in 6. ibi, *Libertatem & immunitatem ecclesiasticam ledere ac minuire, tanquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moluntur.* Etenim ad conseruandum Ecclesiæ decorem, & officiorum ac Sacramentorum dignitatem, Deiq; ac Christi augendum honorē, necessaria est semperq; fuit immunitas; ac libertas ecclesiasticorum, quæ proinde à pijs Principibus frequenter agnita, legibus stabilita, à summis Pontificibus confirmata & præcepta est; & idcirco non nisi impiè violari potest.

9. Id. quoque hoc loco animaduertendum, quòd ecclesiastici, eorumque bona siue redditus ecclesiastico Magistratui subiecta sint, qui proinde de iis disponere possunt, quandoque etiam onera imponendo; saluo tamen iure secularibus potestatibus competente, si bona, videlicet immobilia, reali aliquo onere affecta sint: Qua de re alibi agendum. Hoc autem secluso, si etiam magistratui seculari Clericos seu personas ecclesiasticas grauare concessum esset, profectò durior ac miserabilior foret conditio Clericorum, quàm ipsorum Laicorum. Id verò ab omni pietate, & Christiana traditione abhorret.

10. Corollarium. Si Principi alicui seculari priuilegium à Rom. Pontifice concessum esse ponamus, ut occurrente aliqua communi necessitate, ab ecclesijs & ecclesiasticis collectam ei exigere liceat; necesse est eum moderatè, uti priuilegio, & ita ut ecclesiastici non nimis grauentur: Cùm, ut supra dixi, alia sit eorum ratio, & conditio, quàm Laicorum: Ipsèque secularis magistratus, quantumuis in hoc genere priuilegiatus sit, maiorem potestatem gerat erga laicos, tanquam subditos; quàm erga clericos, quippe quorum primordialis exem-

prio per concessum priuilegium non cessat. Denique priuilegium eà semper conditione concessum esse censetur, ut, si temporis progressu ecclesijs nimis graue & damnosum reddatur, reuocari debeat, sicuti constat ex c. suggestum 9. de decimis.

DICENDVM TERTIO: Si leges seculares specificè non disponant de ecclesijs, aut ecclesiasticis rebus vel personis, neq; ex obiecto suo onerosæ sint, ob publicam utilitatem communiter latæ, circa materiam pertinentem ad iurisdictionem secularem, iis etiam ecclesiasticæ personæ secundum vim directiuam, non coactiuam obligantur. Hæc est communis Doctorum sententia, teste Suarez lib. 3. de legibus cap. 34. num. 6. & in tract. de immunit. eccles. cap. 16. num. 13, 20. & docii lib. 1. Theol. moral. cap. 13. ubi etiam dixi num. 6. Hanc obligationem erga Clericos directè non prouenire ex legibus civilibus, cùm eæ extra limites potestatis suæ extendi non possint; sed potius ex ecclesiastica potestate, per quam Clericis præcipitur, quod & naturalis æquitas postulat, ut pro seruanda communi pace ac quiete, civilibus legibus se conforment.

Primo maiore intellectu aduertendum est: primò, Quod in assert. dixi, si leges ex obiecto onerosæ non sint. Interdum verò lex pro communi bono lata, indifferens est tum ad commodum, tum ad onus afferendum personis singulis, v. g. ut masculi in successione hæreditaria feminis præferantur, ut in contractu aliquo instrumentum interueniat. Huiusmodi statuta censeri non debent ex obiecto onerosa, sicuti bene docet Abb. in repet. huius c. n. 40.

Secundò, A sacris canonibus potissimum approbatæ sunt leges communes, præsertim Imperatoriæ; at verò non ita approbantur specialia locorum statuta, quæ aduersus communes leges à seculari magistratu condita sunt. Ex quo colligitur, veram esse doctrinam Ioan. Imolæ hinc n. 12. Abb. in repet. huius c. n. 39. Felini n. 81. contra Bart. in cit. l. omnes populi q. 5. statuto municipal. quod solemitates in testamento ultra ius comune requiruntur, non obligari Clericos, v. g. ut testat-

testamentum non valeat, nisi adhibiti sint octo testes, aut nisi intra sex menses magistratui exhibitum fuerit. Quia talibus statutis, per canones non approbatis, admittitur ecclesiasticis facultas testandi secundum ius commune, sicuti alioquin testari possent. Eademque ratione non male resoluit Abb. in repet. huius c. n. 36. & in c. quod Clericis n. 32. de foro comp. ibid. Ioan. Imolan. 4. & bene declarat Felin. hic n. 191. Quod statutum municipale, ut primogenitus à paterna hereditate excludat fratres postea natos, non obliget eos, qui tempore conditi statuti Clerici erant: secus autem, si eo tempore Laici & subditi fuerunt: tunc enim per constitutionem ab hereditate patris, excepta portione legitima, exclusi censentur, eò quod ius primogenituræ, si statuti, statim acquisitum sit primogenito.

Sed alia est ratio de legibus communibus, maxime Cæsareis. Sic enim DD. apud Abb. in repet. huius c. n. 18. fatentur, quod Clericus, si hæres institutus inuentarium non fecerit, ultra vires hereditatis condemnari possit in externo foro, ex l. vlt. C. de iure deliberandi. Præterea, si Clericus hæres institutus, intra annum postquam à iudice mortuus est, voluntatem defuncti non impleat, priuabitur hereditate, iuxta Authent. Hoc amplius, Cod. de fideicom. Expeditius tamen est dicere, Auth. illam iure canonico receptam & stabilitam esse, atque ad eius imitationem canones editos, quibus Clerici obligantur, c. si hæres 6. de testam.

¶ 4 Secundò aduertendum, maiorem cùm fauorem, tum exemptione à legibus civilibus, competere ipsis ecclesiis & causis piis, quam Clericis in particulari. Quandoquidem causa publica fauorabilior est, quam priuata; & illa per se ipsam magis directè & propinquè ad Dei cultum refertur. Inde colligitur veram esse doctrinam Abb. in cit. c. quod Clericis num. 26. Felin. super hoc cap. num. 82. Licet respectu Clericorum, seu ecclesiasticarum personarum particularium vim habeant leges Cæsareæ, quibus irrita v.g. redditur donatio facta supra solidos aureos 500. absque iudicis auctoritate, non item vim ha-

bere, respectu ecclesiæ aut causæ piæ, puta si pauperibus, aut xenodochio donatio facta sit. Simili ratione, tametsi testamenta secundum ius Cæsareum, minus solemnia irrita sint eorum respectu, quæ Clericis seu personis ecclesiasticis relicta sunt, tamen comparatione eorum, quæ ad causas pias relicta, nulla ciuiliū legum solemnitas necessaria est: quia causa animæ, & causa Dei, quæ hic proximè agi censetur, adeo fauorabilis est, ut nulla constitutione ciuili, supra ius naturale, & gentium, restringi debeat, uti hic in repet. c. notauit Abb. num. 38. Felin. num. 83. eum Glossa in c. cum esses 10. ver. improbamus. de testam.

Sed quid sentiendum de ipsis Clericis, si 15 testentur in terris Imperij, vel alio regno, in quo septem testes ad testamenti valorem, aut saltem quinque ad alterius voluntatis requiruntur, num. & ipsi eadem lege adstringantur? Negant aliqui, quos secutus est Suarez de immunit. eccles. cap. 16. in fine. Sed contrarium magis placet, quod tradidit Abb. in repet. huius cap. num. 45. Lud. Mol. tract. 2. de iust. disp. 133. num. 8. Non valere testamentum Clerici conditum in terris Imperij, si solemnitates Cæsarei iuris adhibite non sint. Et hæc sententia in praxi obseruatur.

Porro quod dictum est de legibus & statutis publicis, idem quodammodo dici potest de statutis & pactis familiarum. Si videlicet unius familiæ agnati inter se cum secularis Principis approbatione paciscantur, ut nemo etiam ex hæredibus suis, absque aliorum & familia consensu, notabile quippiam donare aut legare possit, ita videlicet ut hæredes, qui ipsimet pacti sunt, non aliter ad hereditatem, ultra portionem legitimam, admittantur, nisi prius iuramentum seruandi statuti præstiterint. Talis pactio siue statutum firmum erit quoad causas profanas, etiam ipsas Clericorum personas particulares, si ijs donatio aut legatum non intuitu Ecclesiæ fiat. Non valebit autem statutum in præiudicium Ecclesiæ; siue non eò se extendere poterit, ut neque ecclesijs aut causis pijs quispiam ex bonis proprijs non

requisito aliorum consensu, donare aut legare possit, sicuti iure naturali & communi concessum est.

Cæterum si aliquis bonis suis, de quibus liberam disponendi facultatem habebat, vinculum apponat per fideicommissum, ut alienari extrâ familiam non possint, sed semper ad familiæ primogenitum, aut maiorem natu v. g. pertinere debeant, id omnimodè obseruandum; ita ut alienatio neque in ecclesiarum fauorem fieri queat.

Tertiò aduertendum, in politicis contractibus, atque iudiciis contra laicum institutis in foro ciuili, valde conueniens, imò necessarium esse, ut clerici vnà cum laicis, inter quos degunt, eisdem legibus & statutis obligentur, prout videre est apud Hostiens. in summa de testam. §. Quomodo conficiantur, vers. verum Gl. in c. quod clericis 9. vers. aliquos de foro compet. Imolam hîc n. 11. Felin. n. 81 casu tertio. Quandoquidem idem quoque obseruatur in extraneis seu non subditis, si alicubi contrahant, aut litigent, ut eiusdem loci leges aut consuetudines obseruare debeant, l. si fundus 6. ff. de euictionibus, vbi dicitur, inspiciendam esse consuetudinem loci, in quo contractum est. Imò hæc ipsa etiam dici debent de ecclesijs, si earum nomine contractus aut iudicia exercentur in foro ciuili, seruandas esse leges & consuetudines eiusdem fori, dummodò iustæ & sacris canonibus repugnantes non sint. Quia hoc in casu ecclesia emens v. g. prædium, perinde se habere censetur, ac persona particularis: dummodò salua interim maneant iura specialia & priuilegia ecclesiarum, v. g. ut in integrum restitutionem petere possint, si læsæ sint.

Restat, ut pars altera tertie assertionis declaretur, videlicet ciuilibus legibus, quæ ex obiecto non onerosæ, ob publicam Reipubl. quietem communiter lætæ sunt, Clericos non obligari secundum vim coactiuam, id est, ut ad eiusmodi legum obseruationem cogi possint à magistratu seculari per citationem, condemnationem, sententiæ lætæ executionem, multæ impositionem. Nam tales actus iurisdictionis coactiuæ exerce-

ri non possunt, nisi erga personas subditas: Clerici autem subditi non sunt seculari magistratui, sed notoriè exempti & liberi.

Atque hæc ipsa immunitas, si rectè aduertimus in hoc c. secundum præcipuam Innoc. III. Pontificis intentionem, defensa fuit. Non enim negauit Papa, possessionem ecclesijs & personis ecclesiasticis auferendam esse, si scienter eas esse litigiosas emerint, aut per aliam contractus speciem sibi compararint, uti statutum est in lege vltima, Cod. de litigiosis; Imò constitutionem istam ipsemet Pontifex in tali causa approbavit lib. 2. decret. tit. Ut lite pendente nihil innouetur, c. ecclesia 1. & 2. Sed aliud est, quod hîc damnauit Innocentius III. videlicet Senatorem vrbis executionem eius legis etiam erga ecclesias facere ausum fuisse, cum tamen huiusmodi actus iurisdictionis coactiuæ ad Iudicem ecclesiasticum propriè spectare debeat.

NOTANDVM II. Sententia Iudicis, quæ ¹⁷ fertur parte non citata (præterquam si res notoria sit, ut nulla tergiversatione celari possit; quamuis & tunc citatio plerumque fieri debeat ad audiendam declarationem de notorio) vel non data copia defensionis parti, quippe cum defensio iure naturali debeat, aut quæ lata est sine cognitione causæ, pro irrita haberi debet. Ita sumitur ex hoc cap. in fine, & dicendum de his fusijs in lib. 2. decretal.

CAPITVLVM XI.

Ex literis.

P A R A P H R A S I S.

Cum quidam Magistri, seu Professores Vniuersitatis Parisiensis antiquas & laudabiles Collegij consuetudines transgredierentur, Collegium Magistrorum interposito iuramento statutum edidit, ut si quis ex Magistris seu Professoribus ordinationi totius Collegij resisteret, & tertio monitus nõ pareret, ex eo tempore Collegij cõmuniõne, & magistratibus actibus priuaretur. Postea in talè ordinationis eiusdem transgres-